

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання контрольної роботи
з навчальної дисципліни

«РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ»

*(для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти заочної форми
навчання спеціальності 073 – Менеджмент, освітньо-професійна програма
«Менеджмент організацій і адміністрування»)*

**Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2024**

Методичні рекомендації до виконання контрольної роботи з навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти заочної форми навчання спеціальності 073 – Менеджмент, освітньо-професійна програма «Менеджмент організацій і адміністрування») / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. М. В. Боровик. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2024. – 29 с.

Укладач д-р екон. наук, проф. М. В. Боровик

Рецензент

Н. О. Кондратенко, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту і публічного адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою менеджменту і публічного адміністрування, протокол № 1 від 20 серпня 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1 РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
«РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ»	6
2 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	10
3 ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ	11
3.1 Вибір варіанта контрольної роботи	11
3.2 Структура контрольної роботи	15
3.3 Зміст контрольної роботи	15
3.4 Загальні критерії оцінювання контрольної роботи	17
4 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ	18
4.1 Вимоги до оформлення основного тексту	18
4.2 Нумерація	19
4.3 Оформлення посилань на інформаційні джерела	20
4.4 Оформлення допоміжних матеріалів	21
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	25
ДОДАТОК А	27
ДОДАТОК Б	28

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Ризик-менеджмент» формує знання і навички щодо застосування методів управління ризиками, які дозволяють обґрунтовувати та приймати управлінські рішення щодо управління ризиками в умовах невизначеності.

Метою контрольної роботи є закріплення теоретичних знань із навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» та оволодіння практичними навичками, необхідними для обґрунтування та прийняття управлінських рішень щодо управління ризиками в умовах невизначеності.

Виконання контрольної роботи передбачає формування професійних навичок щодо визначення та управління ризиками та їх оформлення відповідно до чинних вимог.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» є ознайомлення студентів з теоретичними засадами ризик-менеджменту, оволодіння практичними навичками визначення ризиків та застосування методів управління ризиками; засвоєння знань щодо особливостей управління ризиками, визначення факторів, які впливають на ризик; опанування практичними навичками розробки, обґрунтування та прийняття управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності; засвоєння знань щодо створення системи управління ризиками.

Результатом контрольної роботи з навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» має стати досягнення здобувачами такого теоретичного рівня знань і практичних навичок, який дозволить їм:

- характеризувати необхідність здійснення ризик-менеджменту;
- визначати зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на ризики в умовах невизначеності;
- ідентифікувати ризики за основними класифікаційними ознаками;
- характеризувати закони і принципи ризик-менеджменту;
- обґрунтовувати методи управління ризиками;

- характеризувати причини виникнення зовнішніх і внутрішніх ризиків та особливості управління ними;
- здійснювати процедуру підготовки, прийняття й реалізації управлінських рішень в умовах невизначеності та ризику;
- визначати основні елементи системи управління ризиками;
- обґрунтовувати необхідність здійснювати управління ризиками;
- визначати сутність за зміст ризиків в умовах невизначеності;
- ідентифікувати ризики залежно від їх виду;
- здійснювати управління ризикам на основі основних законів та принципів ризик-менеджменту;
- застосовувати методи управління ризиками;
- характеризувати зовнішні та внутрішні ризики й визначати особливості управління ними;
- приймати управлінські рішення в умовах ризику та невизначеності;
- здійснювати організацію процесу управління ризиками.

Контрольна робота є дуже важливим етапом роботи здобувачів під час вивчення навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент», її метою є закріплення матеріалу по темах курсу, що викладалися на лекційних та практичних заняттях.

Мета методичних рекомендацій – надати допомогу здобувачам у виконанні контрольної роботи з навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент», а також у підборі літератури та оформленні роботи.

1 РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ»

Тема 1 Поняття, сутність і зміст ризик-менеджменту

Ризик-менеджмент як галузь наукового управління. Поняття ризику. Управління ризиками. Сутність ризик-менеджменту. Структурні елементи ризик-менеджменту. Етапи ризик-менеджменту.

Зміст ризик-менеджменту. Головна мета ризик-менеджменту. Основні завдання ризик-менеджменту. Загальні підходи до управління ризиками. Ризик-менеджер в організації. Концепції ризик-менеджменту.

Історія виникнення ризик-менеджменту. Основні віхи історії виникнення та розвитку теорії управління ризиками та ризик-менеджмент. Учені, які внесли значний вклад в теорію та практику ризик-менеджменту.

Тема 2 Невизначеність та ризик

Сутність невизначеності та ризику. Ризик та невизначеність. Поняття невизначеності. Фактори невизначеності. Причини невизначеності. Ризикова ситуація. Сутність ризику. Характерні ознаки ризику. Суб'єкт ризику. Об'єкт ризику. Ризик як економічна категорія. Міра ризику. Імовірність ризику. Ступінь ризику. Функції ризику (інноваційна, регулююча, захисна, аналітична).

Основні фактори ризику. Сутність факторів ризику. Зовнішні фактори ризику. Внутрішні фактори ризику.

Природа ризиків. Функції ризиків. Три сторони природи виникнення ризиків. Джерела виникнення ризику. Можливі причини виникнення ризику. Суб'єктивні та об'єктивні причини виникнення ризиків. Умови виникнення ризику.

Тема 3 Види ризиків

Основні підходи до визначення ризиків. Необхідність класифікації ризиків. Принципи класифікації. Особливості класифікації ризиків.

Класифікація ризиків. Основні класифікаційні ознаки ризиків: залежно від можливого результату (ризикової події); за джерелом виникнення; за ступенем небезпеки для організації; з точки зору доцільності; за можливістю уникнення втрат; за причинами виникнення; за ступенем ризику (імовірності настання втрат); за можливістю страхування; за сферою виникнення; за періодом існування; за сферами діяльності організації.

Тема 4 Закони і принципи ризик-менеджменту

Закони управління ризиками. Сутність законів управління ризиками. Основні групи законів управління ризиками. Загальні закони управління ризиками. Приватні закони управління ризиками. Спеціальні закони управління ризиками.

Принципи ризик-менеджменту. Сутність принципів ризик-менеджменту. Основні групи принципів ризик-менеджменту. Загальні принципи управління. Принцип наукової обґрунтованості управління. Принцип системного підходу до вирішення управлінських завдань. Принцип оптимальності управління. Принцип гнучкості управління. Принцип демократизації управління. Принцип регламентації управління. Принцип формалізації управління. Сутність принципів ризик-менеджменту. Види принципів ризик-менеджменту. Принцип лояльного ставлення до ризиків. Принцип прогнозування. Принцип страхування. Принцип резервування. Принцип мінімізації втрат і максимізації доходів.

Тема 5 Методологія ризик-менеджменту

Поняття та види методів управління ризиками. Основні групи методів управління ризиками. Юридичні методи управління ризиками. Адміністративні методи управління ризиками. Сутність економічних методів управління ризиками. Поняття і зміст соціальних методів управління ризиками. Особливості застосування психологічних методів управління ризиками.

Виробничі методи ризик-менеджменту. Використання науково-прикладних методів управління в системі ризик-менеджменту.

Стратегія, політика і тактика ризик-менеджменту. Сутність стратегічного ризик-менеджменту. Основні завдання стратегічного ризик-менеджменту. Стратегії ризик-менеджменту. Портфельна стратегія. Ділова стратегія. Функціональна стратегія. Стратегія конкуренції та її основні види. Головна спрямованість стратегічного ризик-менеджменту. Стратегічні зміни та їх типи. Сутність політики ризик-менеджменту. Складові елементи структурної політики ризик-менеджменту. Види політичних дій. Форми політики ризик-менеджменту. Політика профілактики, її сутність та мета. Політика нейтралізації, її сутність та мета. Політика стимулювання, її сутність та мета. Сутність тактичного управління ризиками. Основне завдання тактичного управління ризиками.

Тема 6 Особливості управління зовнішніми та внутрішніми ризиками

Зовнішнє середовище організації та пов'язані з ним ризики. Характеристика і структура зовнішнього середовища організації. Політичні ризики. Особливості управління комерційними ризиками. Фінансові ризики. Загальна характеристика галузевих і структурних ризиків. Вплив криміногенних ризиків на розвиток бізнесу. Інноваційні ризики. Управління екологічними ризиками. Логістичні ризики.

Причини виникнення та управління внутрішніми ризиками організації. Особливості управління внутрішніми ризиками організації. Внутрішнє середовище організації як сфера виникнення ризиків. Керуючі дисфункції як причина виникнення внутрішніх ризиків. Управління технічними та виробничими ризиками. Особливості управління соціальними ризиками. Психологічні ризики.

Тема 7 Прийняття управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності

Поняття і сутність управлінських рішень. Управлінське рішення. Вплив якості інформації на розробку управлінського рішення. Стадії процесу прийняття управлінських рішень (підготовка, прийняття, реалізація). Основні

підходи до прийняття управлінських рішень (системний, ситуаційний, ресурсний). Одноосібні та колегіальні види прийняття управлінських рішень.

Процедура підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень. Зміст процедури підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень. Цикл підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень. Зони ризику і ситуації невизначеності

Методи розробки і прийняття управлінських рішень в системі ризик-менеджменту. Основні класи методів розробки і прийняття управлінських рішень. Методи моделювання. Методи експертних оцінок. Моделі розробки і прийняття управлінських рішень та основні етапи їх побудови. Характеристика моделей теорії ігор. Зміст моделей теорії черг. Сутність моделей управління запасами. Особливості застосування моделей лінійного програмування. Характерні ознаки методів експертних оцінок та особливості їх використання. Метод «мозкової атаки». Метод Дельфі. Евристичні методи прийняття управлінських рішень.

Тема 8 Система управління ризиками

Організація процесу управління ризиками. Загальна схема управління ризиками. Цілі системи управління в разі реалізації ризику та їх зміст. Вимоги до системи управління ризиками

Елементи системи управління ризиками. Оцінка ризику. Ідентифікація ризиків. Внутрішні джерела інформації для ідентифікації ризиків. Поняття вимірювання (кількісної оцінки) ризику. Методи вимірювання ризику. Регулювання ризику. Попередження ризику і зменшення наслідків. Передача ризику. Фінансування ризику. Страхування в ризик-менеджменті. Моніторинг та коригування системи управління ризиками.

2 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Контрольна робота з навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» виконується на основі поглибленого вивчення спеціальної вітчизняної та зарубіжної літератури, передового досвіду з обраної проблематики, а також результатів власних досліджень реального об'єкта з метою вирішення конкретного практичного завдання.

Базою дослідження контрольної роботи є проблемні питання управління ризиками в діяльності підприємств та організації різних форм власності в умовах невизначеності зовнішнього середовища.

Виконання контрольної роботи з навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» забезпечує:

- систематизацію, закріплення, розширення та застосування знань здобувача під час виконання контрольної роботи;
- демонстрацію навичок самостійної роботи;
- оволодіння методикою наукового дослідження під час вирішення практичного завдання.

Контрольна робота з навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» має бути написана державною мовою, науковим стилем, логічно й аргументовано.

Автор контрольної роботи має продемонструвати вміння логічно та аргументовано викладати матеріал, коректно використовувати статистичні, математичні та інші методи, проводити власні дослідження; оволодіти навичками узагальнення, формулювання висновків; працювати з інформаційними джерелами, ініціювати та обґрунтовувати інноваційні підходи та напрями вирішення досліджуваних завдань.

3 ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

3.1 Вибір варіанта контрольної роботи

Для виконання контрольної роботи з навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» передбачено 10 варіантів – від «0» до «9». Варіанти вибираються за останньою цифрою номера зі списку групи здобувачів.

Варіант 0

0.1 Ризик-менеджмент як галузь наукового управління.

0.2 Елементи системи управління ризиками.

0.3 Практичне завдання.

Оберіть конкретну організацію (підприємство), з діяльністю якої ви добре ознайомлені. Визначте основні зовнішні та внутрішні ризики, пов'язані з діяльністю організації (об'єкта дослідження) та охарактеризуйте їх вплив. Опишіть основні види ризиків за видами економічної діяльності та за сферою походження. Проранжуйте визначені ризики. Побудуйте карту ризиків. Розробіть рекомендації щодо усунення негативного впливу ризиків на діяльність організації.

Варіант 1

1.1 Зміст ризик-менеджменту.

1.2 Організація процесу управління ризиками

1.3 Практичне завдання.

Оберіть конкретну організацію (підприємство), з діяльністю якої ви добре ознайомлені. Визначте основні зовнішні та внутрішні ризики, пов'язані з діяльністю організації (об'єкта дослідження) та охарактеризуйте їх вплив. Опишіть основні види ризиків за видами економічної діяльності та за сферою походження. Проранжуйте визначені ризики. Побудуйте карту ризиків. Розробіть рекомендації щодо усунення негативного впливу ризиків на діяльність організації.

Варіант 2

2.1 Історія виникнення ризик-менеджменту.

2.2 Система ризик-менеджменту в організації.

2.3 Практичне завдання.

Оберіть конкретну організацію (підприємство), з діяльністю якої ви добре ознайомлені. Визначте основні зовнішні та внутрішні ризики, пов'язані з діяльністю організації (об'єкта дослідження) та охарактеризуйте їх вплив. Опишіть основні види ризиків за видами економічної діяльності та за сферою походження. Проранжуйте визначені ризики. Побудуйте карту ризиків. Розробіть рекомендації щодо усунення негативного впливу ризиків на діяльність організації.

Варіант 3

3.1 Сутність невизначеності та ризику.

3.2 Методи розробки і прийняття управлінських рішень в системі ризик-менеджменту.

3.3 Практичне завдання.

Оберіть конкретну організацію (підприємство), з діяльністю якої ви добре ознайомлені. Визначте основні зовнішні та внутрішні ризики, пов'язані з діяльністю організації (об'єкта дослідження) та охарактеризуйте їх вплив. Опишіть основні види ризиків за видами економічної діяльності та за сферою походження. Проранжуйте визначені ризики. Побудуйте карту ризиків. Розробіть рекомендації щодо усунення негативного впливу ризиків на діяльність організації.

Варіант 4

4.1 Основні фактори ризику.

4.2 Процедура підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень.

4.3 Практичне завдання.

Оберіть конкретну організацію (підприємство), з діяльністю якої ви добре ознайомлені. Визначте основні зовнішні та внутрішні ризики, пов'язані з діяльністю організації (об'єкта дослідження) та охарактеризуйте їх вплив. Опишіть основні види ризиків за видами економічної діяльності та за сферою походження. Проранжуйте визначені ризики. Побудуйте карту ризиків. Розробіть рекомендації щодо усунення негативного впливу ризиків на діяльність організації.

Варіант 5

5.1 Природа ризиків.

5.2 Стратегія, політика і тактика ризик-менеджменту.

5.3 Практичне завдання.

Оберіть конкретну організацію (підприємство), з діяльністю якої ви добре ознайомлені. Визначте основні зовнішні та внутрішні ризики, пов'язані з діяльністю організації (об'єкта дослідження) та охарактеризуйте їх вплив. Опишіть основні види ризиків за видами економічної діяльності та за сферою походження. Проранжуйте визначені ризики. Побудуйте карту ризиків. Розробіть рекомендації щодо усунення негативного впливу ризиків на діяльність організації.

Варіант 6

6.1 Основні підходи до визначення ризиків.

6.2 Причини виникнення та управління внутрішніми ризиками організації.

6.3 Практичне завдання.

Оберіть конкретну організацію (підприємство), з діяльністю якої ви добре ознайомлені. Визначте основні зовнішні та внутрішні ризики, пов'язані з діяльністю організації (об'єкта дослідження) та охарактеризуйте їх вплив. Опишіть основні види ризиків за видами економічної діяльності та за сферою походження. Проранжуйте визначені ризики. Побудуйте карту ризиків.

Розробіть рекомендації щодо усунення негативного впливу ризиків на діяльність організації.

Варіант 7

7.1 Класифікація ризиків.

7.2 Зовнішнє середовище організації та пов'язані з ним ризики.

7.3 Практичне завдання.

Оберіть конкретну організацію (підприємство), з діяльністю якої ви добре ознайомлені. Визначте основні зовнішні та внутрішні ризики, пов'язані з діяльністю організації (об'єкта дослідження) та охарактеризуйте їх вплив. Опишіть основні види ризиків за видами економічної діяльності та за сферою походження. Проранжуйте визначені ризики. Побудуйте карту ризиків. Розробіть рекомендації щодо усунення негативного впливу ризиків на діяльність організації.

Варіант 8

8.1 Закони управління ризиками.

8.2 Поняття і сутність управлінських рішень.

8.3 Практичне завдання.

Оберіть конкретну організацію (підприємство), з діяльністю якої ви добре ознайомлені. Визначте основні зовнішні та внутрішні ризики, пов'язані з діяльністю організації (об'єкта дослідження) та охарактеризуйте їх вплив. Опишіть основні види ризиків за видами економічної діяльності та за сферою походження. Проранжуйте визначені ризики. Побудуйте карту ризиків. Розробіть рекомендації щодо усунення негативного впливу ризиків на діяльність організації.

Варіант 9

9.1 Принципи ризик-менеджменту.

9.2 Поняття та види методів управління ризиками.

9.3 Практичне завдання.

Оберіть конкретну організацію (підприємство), з діяльністю якої ви добре ознайомлені. Визначте основні зовнішні та внутрішні ризики, пов'язані з діяльністю організації (об'єкта дослідження) та охарактеризуйте їх вплив. Опишіть основні види ризиків за видами економічної діяльності та за сферою походження. Проранжуйте визначені ризики. Побудуйте карту ризиків. Розробіть рекомендації щодо усунення негативного впливу ризиків на діяльність організації.

3.2 Структура контрольної роботи

Контрольна робота складається з таких елементів:

- титульної сторінки;
- змісту;
- вступу;
- основної частини:
- висновків;
- списку використаних джерел.

3.3 Зміст контрольної роботи

Титульна сторінка є першою сторінкою контрольної роботи і оформляється згідно з прикладом, наведеним у додатку А.

Зміст контрольної роботи визначається її темою та розміщується з нової сторінки. Зміст містить вступ, послідовно перелічені назви розділів (підрозділів) (за необхідністю), висновки, список використаних джерел.

У вступі до контрольної роботи зазначається таке: завдання, що потребує вирішення, ступінь його дослідження; обґрунтовується актуальність обраної теми, формулюються мета і завдання, визначаються об'єкт і предмет дослідження. Обсяг вступу не повинен перевищувати 1–2 сторінки.

Актуальність теми контрольної роботи подається у вигляді критичного аналізу та напрямів вирішення визначеного завдання, обґрунтування необхідності проведення досліджень за обраною темою.

Мета та завдання контрольної роботи мають бути чітко сформульованими та відображати тему дослідження.

Об'єкт дослідження контрольної роботи – це процес або явище, що створює проблемну ситуацію та обрані для вивчення.

Предметом дослідження контрольної роботи є соціально-економічні закономірності функціонування та розвитку об'єкта, різноманітні його якості, властивості тощо. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта.

Об'єкт і предмет як категорії наукового процесу співвідносяться як загальне і часткове.

Основна частина контрольної роботи складається з розділів (підрозділів), які мають бути взаємопов'язані, а матеріал має бути викладений систематизовано, стисло, логічно й аргументовано, з критичним аналізом теоретичних положень, методичних підходів, статистичних даних тощо.

Перший розділ (підрозділ) розкриває проблематику об'єкта дослідження, розглядаються теоретичні та методологічні аспекти досліджуваної проблеми.

Другий розділ (підрозділ) контрольної роботи має аналітичне спрямування. Залежно від різновиду обраної проблеми висвітлюються існуючі методики аналізу її дослідження, їх переваги та недоліки. Зокрема, у цьому розділі (підрозділі) здійснюється аналіз системи показників, які дозволяють оцінити різні сторони предмета дослідження (рівень, сутність, властивості, особливості, особливості змін, співвідношення складових).

Третій розділ (підрозділ) контрольної роботи має рекомендаційне спрямування та пов'язаний з розробкою конкретних рекомендацій і пропозицій щодо розробки, обґрунтування, прийняття та забезпечення реалізації управлінських рішень, спрямованих на вдосконалення менеджменту організації.

У *висновках до* контрольної роботи підбиваються підсумки проведеного дослідження, наводяться одержані результати. Формулювання висновків повинно базуватися на матеріалах основної частини роботи відповідно до визначених завдань. Обсяг висновків не повинен перевищувати 1–2 сторінки.

До *списку використаних джерел* потрібно включати джерела, які використані під час підготовки контрольної роботи та зробити посилання на них у тексті. Список складається із законодавчих актів, нормативних матеріалів, вітчизняної та зарубіжної літератури, спеціальної літератури, фахових видань, інформаційних ресурсів Інтернету.

Текст основної частини контрольної роботи має становити 8–10 сторінок, без урахування списку джерел, який має складатися із 12–15 джерел інформації, та додатків!

3.4 Загальні критерії оцінювання контрольної роботи

Автор контрольної роботи має продемонструвати такі вміння: логічно та аргументовано викладати матеріал, проводити власні дослідження; володіти навичками узагальнення та формулювання висновків; працювати з інформаційними джерелами.

Критерії оцінювання контрольної роботи:

- чіткість, повнота та послідовність розкриття кожного питання і теми роботи загалом;
- чіткість стилю викладання;
- відсутність орфографічних і синтаксичних помилок;
- правильне оформлення роботи відповідно до діючих вимог.

Контрольна робота, у якій розкрито тему, прореферовано необхідні літературні джерела, проаналізовано відповідні інформаційні та статистичні бази даних, проведено дослідження, сформульовано висновки без необхідного їх обґрунтування допускається до захисту з оцінкою *«задовільно»*.

Робота, у якій зроблено власне оцінювання використаних джерел інформації, самостійно проаналізовано зібраний матеріал, звітні дані підприємства, організації, на базі яких виконувалася робота, проведено комплексні дослідження, зроблено висновки та сформульовано пропозиції, але вони недостатньо аргументовані, може бути оцінена на *«добре»*.

Робота, у якій зроблено власне оцінювання та узагальнення різних джерел інформації, використано сучасні методи наукового дослідження, побудовано формалізовану модель проблеми, проведено комплексні наукові дослідження, розрахунки і на їхній підставі аргументовано висновки та обґрунтовано пропозиції, може бути оцінена на «відмінно».

Оцінювання контрольної роботи здійснюються у порядку, передбаченому прийнятою в університеті системою контролю знань:

– за національною (4-бальною) шкалою: відмінно; добре; задовільно; незадовільно;

– за 100-бальною шкалою та оцінкою ECTS: 90–100 балів – відмінне виконання з незначними помилками; 82–89 балів – вище середніх стандартів, але з деякими помилками; 74–81 бал – загалом змістовна робота, але зі значними помилками; 64–73 бали – чітко, але зі значними недоліками; 60–63 бали – виконання відповідає мінімальним критеріям; менше 60 балів – незадовільно. При оцінюванні береться до уваги рівень теоретичної та практичної підготовки здобувача.

4 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

4.1 Вимоги до оформлення основного тексту

Текст контрольної роботи набирають на комп'ютері, міжрядковий інтервал полуторний або 1,5 Lines (29–30 рядків на сторінці), друкують за допомогою принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 мм × 297 мм); шрифт текстового редактора – Word Times New Roman, розмір – 14 мм, абзацний відступ має бути однаковим упродовж усього тексту – табуляція 1,25 см. Поля: зліва – 30 мм, справа – не менше 15 мм, зверху і знизу – 20 мм. Вирівнювання тексту – «по ширині» (рівномірний розподіл тексту між правим та лівим полем). Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту – однаковою (рис. 4.1).

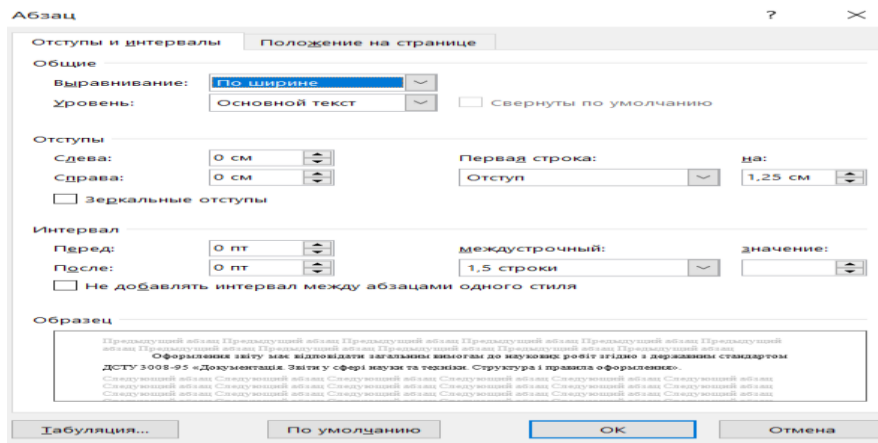

Рисунок 4.1 – Відступи та інтервали

Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки. Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» друкують великими літерами симетрично до тексту по центру сторінки (без крапки) та відокремлюють від наступного тексту одним вільним рядком.

Зміст має відповідати плану контрольної роботи. На сторінці зі змістом навпроти кожної складової контрольної роботи проставляють номери сторінок, які вказують на початок викладення матеріалу. Приклад оформлення змісту наведено в додатку Б.

Якщо у роботі наводяться маловідомі скорочення, нові символи, позначення, то їх перелік надається у вигляді окремого списку, який розміщують перед змістом, після завдання. Перелік потрібно друкувати у дві колонки, у лівій за абеткою наводять скорочення, у правій – детальне розшифрування.

4.2 Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, додатків, рисунків, таблиць подають арабськими цифрами, кегль 14, без знака №. Нумерація сторінок контрольної роботи має бути наскрізною (включаючи ілюстрації) і проставлятися у правому верхньому кутку аркуша, без крапки.

Першою сторінкою є титульний аркуш, який входить до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші та аркушах змісту номери сторінок не

ставляться. Нумерація сторінок проставляється починаючи з другої сторінки – «Вступу».

Текст *основної частини* контрольної роботи поділяють на розділи та підрозділи. Кожний розділ починають з нової сторінки.

Складові контрольної роботи «ЗМІСТ» та першу сторінку вступу не нумерують.

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», без крапки, а потім з нового рядка друкують заголовок розділу великими літерами по центру.

Розділи (підрозділи) нумерують арабськими цифрами.

Підрозділи як складові частини розділу (підрозділу) нумерують у межах кожного (підрозділу) розділу окремо. Після номера підрозділу крапку не ставлять, наприклад: 1.1, 1.2 тощо.

Назву розділу та підрозділу розділяються одним рядком. Між назвою підрозділу та основним текстом роботи повинен бути також один вільний рядок.

4.3 Оформлення посилань на інформаційні джерела

Під час роботи з різними джерелами науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, оскільки найменше скорочення може спотворити зміст, викладений автором. Посилання в тексті на джерела наводять у квадратних дужках, із зазначенням джерела та сторінки. Перша цифра у квадратних дужках відповідає номеру джерела у списку використаних джерел, друга – номеру сторінки, наприклад: [32, С. 85]).

Наприкінці контрольної роботи наводиться *список використаних джерел*. До цього списку включаються публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, на які є посилання в роботі. Усі джерела вказують тією мовою, якою вони видані, іноземна література наводиться в кінці списку.

Під час складання списку необхідно дотримуватися національного стандарту ДСТУ 8302:2015 Бібліографічні посилання. Загальні положення та правила складання [4]. Він прийнятий для уніфікації складання бібліографічних посилань на міжнародному рівні, забезпечення можливості обміну результатами каталогізації.

4.4 Оформлення допоміжних матеріалів

Допоміжними матеріалами є *ілюстрації* (схеми, діаграми, графіки, креслення тощо), *формули, таблиці, додатки*. Усі графічні матеріали контрольної роботи (діаграми, графіки, схеми, фотографії, рисунки, креслення тощо) повинні мати однаковий підпис «Рисунок».

Рисунок подають одразу після тексту, де вперше посилаються на нього, або якнайближче до нього на наступній сторінці. Рисунки нумерують послідовно в межах розділу. Якщо рисунки створені не автором контрольної роботи, подаючи їх у роботі, треба дотримуватися вимог чинного законодавства України про авторське право.

Назву рисунка друкують з великої літери та розміщують під ним посередині рядка, наприклад: «Рисунок 2.1 – Організаційна структура підприємства». Зразок оформлення рисунків наведено на рисунку 4.2.

Рисунок 4.2 – Зразок оформлення рисунків

Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді *таблиць*. Таблицю подають безпосередньо після тексту, у якому її згадано вперше, або на наступній сторінці. На кожну таблицю має бути посилання в тексті контрольної роботи, із зазначенням її номера. Таблиці нумерують наскрізно, в межах розділу, арабськими цифрами, крім таблиць у додатках. У цьому разі номер таблиці складається з номера розділу (підрозділу) та порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад: «Таблиця 2.1» – перша таблиця другого розділу (підрозділу). Назву таблиці друкують з великої літери і розміщують над таблицею з абзацного відступу.

Якщо рядки або колонки таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю ділять на частини, розміщуючи одну частину під іншою чи поруч, або переносять частину таблиці на наступну сторінку. У кожній частині таблиці повторюють її головку та боковик. У разі поділу таблиці на частини дозволено її головку чи боковик замінити, відповідно, номерами колонок або рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами в першій частині таблиці.

Слово «Таблиця» подають лише один раз над першою частиною таблиці. Над іншими частинами таблиці з абзацного відступу друкують «Продовження таблиці 2.1» або «Закінчення таблиці 2.1», без повторення її назви.

Заголовки колонок таблиці починають з великої літери, а підзаголовки – з малої літери, якщо вони становлять одне речення із заголовком. Підзаголовки, які мають самостійне значення, подають з великої літери. Наприкінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Переважна форма іменників у заголовках – однина. Зразок оформлення таблиці наведено на рисунку 4.3.

Таблиця 2.4 – Аналіз динаміки руху трудових ресурсів ПрАТ «ТРЕСТ ЖИТЛОБУД-1»

Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
				абсолютне, +/-	відносне, %
Коефіцієнт обороту кадрів з прийому	59,81	61,0	60,4	0,59	0,99
Коефіцієнт обороту кадрів з вибуття	47,42	33,9	35,6	-11,82	-24,93
Коефіцієнт плинності кадрів	46,4	34,06	35,42	-10,98	-23,66

Рисунок 4.3 – Зразок оформлення таблиць

Переліки (за потреби) подають у розділах, підрозділах. Перед переліком ставлять двокрапку (крім пояснювальних переліків на рисунках). Якщо подають переліки одного рівня підпорядкованості, на які у роботі немає посилань, то перед кожним із переліків ставлять знак «тире» («—»). Якщо у роботі є посилання на переліки, підпорядкованість позначають малими літерами української абетки, далі – арабськими цифрами, далі – через знаки «тире». Після цифри або літери певної позиції переліку ставлять круглу дужку. Текст кожної позиції переліку треба починати з малої літери з абзацного відступу відносно попереднього рівня підпорядкованості.

Зразок оформлення переліку наведено на рисунку 4.4.

На сьогодні до основних видів діяльності ПрАТ «ТРЕСТ ЖИТЛОБУД-1» належать [58]:

- будівництво житлових і нежитлових будівель;
- діяльність в галузі інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих галузях;

- виробництво будівельних виробів із пластмас.

Штатний склад ПрАТ «ТРЕСТ ЖИТЛОБУД-1» нараховує близько 2000

Рисунок 4.4 – Зразок оформлення переліку

Формули та рівняння подають посередині сторінки симетрично до тексту окремим рядком, безпосередньо після тексту, у якому їх згадано. Найвище та найнижче розташування запису формул(-и) та/чи рівняння (-нь) має бути на відстані не менше ніж один рядок від попереднього й наступного тексту. Формули та рівняння у роботі, крім формул і рівнянь у додатках, треба нумерувати наскрізно арабськими цифрами в межах кожного розділу. Номер формули чи рівняння друкують на їх рівні праворуч у крайньому положенні в круглих дужках, наприклад: (2.3) – перша формула другого розділу. У багаторядкових формулах або рівняннях їхній номер проставляють на рівні останнього рядка. Посилання на формули подають порядковим номером формули в дужках, наприклад: ...у формулі (2.1).

Пояснення познач, які входять до формули чи рівняння, треба подавати безпосередньо під формулою або рівнянням у тій послідовності, у якій їх наведено у формулі або рівнянні, без абзацного відступу з нового рядка, починаючи зі слова «де», без двокрапки. Позначки, якими встановлюють визначення чи пояснення, рекомендовано вирівнювати у вертикальному напрямі. Зразок оформлення формули наведено на рисунку 4.5.

Коефіцієнт плинності кадрів ($K_{пл}$) розраховується за формулою

$$K_{пл} = \frac{Ч_{звіль}}{Ч_{исл}} \quad (2.6)$$

де $K_{пл}$ – коефіцієнт плинності кадрів;

$Ч_{звіль}$ – чисельність працівників, звільнених за прогули та інші порушення трудової дисципліни, осіб,

$Ч_{исл}$ – середньооблікова чисельність працівників, осіб [15].

Аналіз показників руху трудових ресурсів на підприємстві представлено у таблиці 2.7.

Рисунок 4.5 – Зразок оформлення формули

Додатки оформлюються, як продовження контрольної роботи, на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань на них у тексті. Додатки відокремлюють від списку використаних джерел вільною сторінкою, на якій по центру заголовними літерами пишуть слово «ДОДАТКИ». З наступної сторінки наводяться додатки, кожний додаток друкується з нової сторінки.

З правого боку рядка малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» (без знака №) і велика літера, що позначає додаток. Додатки позначають послідовно великими літерами української абетки, крім літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад: ДОДАТОК А, ДОДАТОК Б.

Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої, симетрично відносно тексту сторінки. Текст кожного додатка може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. Якщо зміст додатка не вміщується на одну сторінку, то на наступній сторінці у верхньому правому кутку зазначають: «Продовження додатка...».

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г. М. Аналіз моделювання і управління ризиком (в схемах та прикладах) : навч. посіб. / Г. М. Азаренкова. – Львів : Новий світ-2000, 2011. – 240 с.
2. Боровик М. В. Ризик-менеджмент : конспект лекцій для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – Менеджмент [Електрон. ресурс] / М. В. Боровик ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. – 63 с., – Режим доступу: <https://eprints.kname.edu.ua/62534/1/%D0%91%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BA%2C%20151%D0%9B%2C%202022%2C%20pdf.pdf>, вільний (дата звернення: 23.09.2024). – Назва з екрана.
3. Боровик М. В. Методичні аспекти оцінки ефективності управління діяльністю вітчизняних підприємств та організацій в умовах невизначеності та ризику [Електрон. ресурс] / М. В. Боровик, І. М. Писаревський, М. В. Волкова // Інфраструктура ринку : наук.-практ. журнал. – Електрон. текст. дані. – 2022. – № 67. – С. 98–103. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32843/infrastructure67-18>, вільний (дата звернення: 23.09.2024). – Назва з екрана.
4. Верченко П. І. Багатокритеріальність і динаміка економічного ризику (моделі та методи) : монографія / П. І. Верченко. – Київ : КНЕУ, 2006. – 272 с.
5. Гранатуров В. М. Аналіз підприємницьких ризиків : проблеми визначення, класифікації та кількісної оцінки : монографія / В. М. Гранатуров, І. В. Литовченко, С. К. Харічков. – Одеса : Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2003. – 164 с.
6. Донець Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : [навч. посіб.] / Л. І. Донець. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
7. ДСТУ 8302:2015 Бібліографічні посилання. Загальні положення та правила складання. Національний стандарт України. – Чинний від 22-07-2015. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 16 с.
8. Калініченко З. Д. Ризик-менеджмент : навч. посіб. для здобувачів спец. 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент» / З. Д. Калініченко. – Дніпро : ДДУВС, 2021. – 224 с.

9. Калініченко З. Д. Ризик-менеджмент : навч. посіб. / З. Д. Калініченко. Дніпро : ДДУВС, 2021. – 224 с.

10. Кондратенко Н. О. Теоретико-методичні аспекти управління фінансовими ризиками промислових підприємств [Електрон. ресурс] / Н. О. Кондратенко, І. М. Писаревський, М. В. Боровик // Економіка та суспільство : наук.-практ. журнал. – Електрон. текст. дані. – 2022. – № 40. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-57>, вільний (дата звернення: 23.09.2024). – Назва з екрана.

11. Кузьмін О. Є. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Г. Л. Вербницька, О. Г. Мельник. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2008. – 212 с.

12. Лепа Р. М. Прийняття управлінських рішень на підприємстві : теорія та практика : монографія / Р. М. Лепа, В. М. Тимохин / НАН України. Інститут економіки промисловості. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2004. – 262 с.

13. Лук'янова В. В. Економічний ризик : навч. посіб. / В. В. Лук'янова, Т. В. Головач. – Київ : Академвидав, 2007. – 464 с.

14. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування : підручник / В. М. Геєць, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк та ін. – 2-ге вид., виправ. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2008. – 396 с.

15. Мостенська Т. Л. Ризик-менеджмент як інструмент управління господарським ризиком підприємства / Т. Л. Мостенська, Н. С. Скопенко // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 3 (7). – С. 72–79.

16. Старостіна А. О. Ризик-менеджмент: теорія та практика : навч. посіб. / А. О. Старостіна, В. А. Кравченко. – Київ : Політехніка, 2004. – 200 с.

17. Чорноморченко Н. В. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч.-метод. посіб. для сам. вивчення дисц. / Н. В. Чорноморченко, І. С. Іванова, Н. С. Приймак. – Львів : Магнолія-2006, 2010. – 260 с.

18. Шегда А. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління : навч. посіб. / А. В. Шегда, М. В. Голованенко ; за ред. А. В. Шегди. – Київ : Знання, 2008. – 271 с.

ДОДАТОК А

Приклад оформлення титульного аркуша контрольної роботи

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ І ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Контрольна робота

з навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент»

Виконав: здобувач вищої освіти
1 курсу групи М МОіАдм 2024-1з
спеціальності 073 «Менеджмент»
освітньо-професійної програми
«Менеджмент організацій і
адміністрування»

Владислав КОВАЛЬОВ

(ім'я та прізвище)

Керівник:
д-р екон. наук. проф. Марина БОРОВИК

(посада, ім'я та прізвище)

ХАРКІВ – 2024

ДОДАТОК Б

Приклад оформлення змісту контрольної роботи

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1 НАЗВА ПИТАННЯ	4
2 НАЗВА ПИТАННЯ	9
3 ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ	14
ВИСНОВКИ	18
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	20

Електронне навчальне видання

Методичні рекомендації

до виконання контрольної роботи
з навчальної дисципліни

«РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ»

*(для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти заочної форми
навчання спеціальності 073 – Менеджмент, освітньо-професійна програма
«Менеджмент організації і адміністрування»)*

Укладач **БОРОВИК** Марина Вікторівна

Відповідальний за випуск *М. А. Браташ*

Редактор *О. А. Норик*

Комп'ютерне верстання *М. В. Боровик*

План 2024, поз. 315М

Підп. до друку 30.09.2024. Формат 60 × 84/16.
Ум. друк. арк. 1,7.

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Чорноглазівська (Маршала Бажанова), 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: office@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.